

## Z HISTORII RUCHU WYDAWNICZEGO W LUBLINIE

W posiadaniu Biblioteki Głównej UMCS znajduje się obszerny rękopis Kazimierza Juszczańskiego, b. redaktora wydawnictwa "Lamus", które istniało w Lublinie w pierwszych latach powojennych. Treścią rękopisu jest historia powstania, działalności i likwidacji wydawnictwa, udokumentowana szeregiem przytoczonych listów, sprawozdań i dokumentów. Podajemy ją poniżej w skróceniu.

### Wydawnictwo "Lamus" w Lublinie

We wrześniu 1944 r. została zawiązana w Lublinie spółka firmowa pn. Antykwariat "Lamus", celem handlu książkami i pomocami szkolnymi z siedzibą przy ul. Święto-Duskiej nr 18.

Antykwariat ten odegrał pożyteczną rolę wykupując z rąk osób niepowołanych dużą ilość wartościowych książek i odsprzedając je w pierwszym rządzie nowo reaktywowanym polskim zakładom naukowym wyższym i średnim do ich bibliotek. Pewną ilość podręczników szkolnych zdobyła tą drogą również młodzież szkolna i uczestnicy kursów dokształcających różnego rodzaju.

W roku 1945 "Lamus" przekształcił się stopniowo w normalną księgarnię sortymentową, nawiązał stosunki handlowe z krajowymi firmami wydawniczymi i uzyskał zezwolenie na sprzedaż komisową ich wydawnictw.

Jednocześnie "Lamus" przygotował się do zorganizowania własnego wydawnictwa. Wydawnictwo rozpoczęło swoją pracę w styczniu 1946 r. Redaktorem został Kazimierz Juszczański, który poza wykształceniem uniwersyteckim i znajomością języków obcych miał ukończony 3-letni kurs księgarski i praktykę handlową. Stanowisko zastępcy redaktora objęła Zofia Ciupiałowa, b. nauczycielka gimnazjalna, romanistka. Miała też ukończony 3-letni kurs księgarski i półroczny kurs handlowy. Autor rękopisu podkreśla ze szczerym uznaniem zalety jej umysłu i charakteru, wybitną

inteligencję, rozległe zainteresowania humanistyczne, czytanie i doskonałą orientację we wszelkich nowościach księgarskich, duży takt w postępowaniu z interesantami i okazywaną im życzliwość, które jednały jej ogólne uznanie i szacunek.

Z inicjatywy Z.Ciupiałowej "Lamus" przejął od Towarzystwa Przyjaźni Uczącej się Młodzieży w Lublinie akcję wypożyczania niezamożnej młodzieży szkolnej podręczników do nauki. Akcję tę prowadził "Lamus" zupełnie bezinteresownie pokrywając nawet koszt przewozu podręczników.

Po rozwiązaniu się Wydawnictwa "Lamus" z dniem 31 grudnia 1948 r. Z.Ciupiałowa prowadziła sama księgarnię "Lamus" w lokalu przy ul. Narutowicza 23 aż do końca listopada 1949 r. i zlikwidowała pozostałe po wydawnictwie "Lamus" zobowiązania.

Celem, jaki sobie postawiło wydawnictwo "Lamus", było dostarczanie książek, które byłyby pomocą w nauce dla młodzieży szkół średnich i dla starszych doksztalających się. W planach wydawniczych uwzględniono książkę popularną i opracowania przeważnie z dziedziny historyczno-literackiej. Wydawano serie: "Charakterystyki Literackie", "Prądy Literackie", "Monografie Literackie" oraz cykl "Nauka, Kultura, Sztuka", który obejmował książki popularne przeznaczone dla samouków i uczestników kursów doksztalających.

W przedmowie do pierwszej wydanej przez "Lamus" broszury z serii "Charakterystyki Literackie" czytamy: "... mamy na celu przyczynić się do zaspokojenia głodu książki, wywołanego długoletnią wojną i niemieckim niszcycielstwem, przede wszystkim w dziedzinie historyczno- i krytycznoliterackiej" i dalej "... młodzież ... tysięczne rzesze samouków znajdą w "Charakterystykach Literackich" przystępne, ale zgodne z wymaganiami naukowymi opracowania najcenniejszych utworów pisarzy polskich na luźnym tle całokształtu ich twórczości ... Czytelnik, chcąc istotnie skorzystać ... winien bezwzględnie odczytać sam w całości omawiany utwór danego pisarza ...". "Lamus" więc, jak píše autor rękopisu, w sposób zdecydowany odsunął od siebie myśl wydawania tzw. "bryków", czyli skrótów fabuły poszczególnych utworów literackich, nie zamierzał też wydawać podręczników szkolnych.

Do współpracy zaproszeni zostali przez redakcję "Lamusa" specjaliści spośród profesorów uniwersytetów i nauczycieli szkół średnich: Feliks Araszkiewicz, Maria Dłuska, Jerzy Dowiat, Wiktor Hahn, Stefan Kawyn, Juliusz Kleiner, Henryk Kobyłecki, Stefan Papée, Stanisław Papierkowski, Stefan Przewalski, Helena Radziukinas i in.

W planach wydawniczych na rok 1946 znalazły się w serii "Charakterystyk Literackich" takie pozycje jak: "Ludzie bezdomni" Żeromskiego, "Ogniem i mieczem" Sienkiewicza, "Placówka" Prusa, "Potop" Sienkiewicza, "Syzyfowe prace" Żeromskiego, "Lalka" Prusa, "Wesele" Wyspiańskiego, "Nad Niemnem" Orzeszkowej, "Krzyżacy" Sienkiewicza; 2. wydania "Ludzi bezdomnych", "Syzyfowych prac", "Placówki", "Potopu". W serii "Prądy w Literaturze": Pozytywizm polski, Romantyzm. Z działu "Nauka-Kultura": Repetytorium historii nowożytnej i nowoczesnej, Repetytorium historii starożytnej, Powtarzamy literaturę oz.1, Repetytorium z chemii.

Na rok 1947 - z "Charakterystyk Literackich": "Quo vadis" Sienkiewicza, "Balladyna" Słowackiego. Z działu "Prądy w Literaturze": Renesans i humanizm, Średniowiecze w literaturze polskiej, 2. wydanie pozytywizmu polskiego. Z serii "Nauka-Kultura": Powtarzamy literaturę oz.2, Repetytorium z chemii wyd.2.

W roku 1948 "Lamus" mógł wydać tylko jedną pracę: Z.Krasiński.

Wszystkie wydawnictwa tłoczył "Lamus" w drukarni "Estetycznej", a następnie w drukarni "Sztuka" w Lublinie przy ul. Kościuszki 8. Bardzo udatne i estetyczne okładki projektowała Irena Śliwicka - Sikorska.

Wydawnictwo, jak widać chociażby z podanych wyżej planów wydawniczych, zaczęło walczyć od 1947 r. z coraz to większymi trudnościami i to zarówno finansowymi jak i z trudnościami w zaopatrzeniu w papier. Historia zmagania kierownictwa "Lamusa" z tymi kłopotami, opisana szczegółowo przez autora rękopisu, stanowić będzie kiedyś ciekawy przyczynek do badań tego okresu.

W rezultacie trudności te, a między innymi wysokie procenty spłacone prywatnemu wierzycielowi, doprowadziły do zlikwidowania wydawnictwa. Spółka wydawnicza "Lamus" rozwiązała się z dniem 31 XII 1948 r. Bilans likwidacyjny wykazał nadwyżkę pa-

sywów nad aktywami w wysokości 61 331 zł. Zobowiązania te (w które wchodziły honoraria autorskie i należności współpracujących z "Lamusem" księgarń) spłacili trzej udziałowcy gotówką lub książkami.

Tak zakończył się żywot placówki lubelskiej, która odegrała jednak w tym krótkim okresie swej działalności pożyteczną rolę. "Lamus" wydał w latach 1946-1948 20 utworów w 220 tysiącach egzemplarzy oraz 7 drugich wydań tych utworów.

Autor rękopisu przytacza bardzo pochlebną opinię o działalności "Lamusa", zamieszczoną w Nrze 1-2 (styczeń-kwiecień) 1947 r. organu "Polonista", wydawanego w Łodzi.

H.S.